

Partie polityczne i stowarzyszenia

Rola partii politycznych

Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Artykuł 11 (wolność zgromadzeń i stowarzyszania się) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka dotyczy również partii politycznych. Niniejszy artykuł stanowi co następuje:

„1. Każdy ma prawo do swobodnego, pokojowego zgromadzenia się, włącznie z prawem tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich dla ochrony swoich interesów.

2. Wykonywanie tych praw nie może podlegać innym ograniczeniom niż te, które określa ustawa i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa państwowego lub publicznego, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwu, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób. Niniejszy przepis nie stanowi przeszkody w nakładaniu zgodnych z prawem ograniczeń korzystania z tych praw przez członków sił zbrojnych, policji lub administracji państwowej.”

Europejski Trybunał Praw Człowieka podkreśla w swoim orzecznictwie zasadniczą rolę jaką odgrywają w demokratycznym państwie partie polityczne cieszące się wolnościami i prawami zapisanymi w Artykule 11 (wolność zgromadzeń i stowarzyszania się), a także w Artykule 10 (wolność wyrażania opinii) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Jednakże Trybunał utrzymuje, że wolności zagwarantowane przez Artykuł 11, Artykuł 9 (wolność myśli, sumienia i wyznania) oraz Artykuł 10 Konwencji, nie mogą pozbawić władz państwa, w którym stowarzyszenie stwarza zagrożenie dla instytucji państwowych, prawa ochrony tych instytucji. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału „partia polityczna może głosić zmiany w ustawowej lub konstytucyjnej strukturze państwa, pod dwoma warunkami: po pierwsze, środki użyte w tym celu muszą być legalne i demokratyczne; a po drugie, proponowana zmiana sama w sobie musi być zgodna z fundamentalnymi, demokratycznymi zasadami. Wiąże się to nierozdzielnie z tym, że partie polityczne, których przywódcy podburzają do przemocy lub przedstawiają program polityczny, który jest przeciwny demokracji lub którego celem jest zniszczenie demokracji i lekceważenie praw i wolności uznawanych w demokracji, nie mogą przedstawiać roszczenia o konwencyjną ochronę przed karami nałożonymi na tych podstawach(...)” (zob. w szczególności, [Yazar, Karatas, Aksoy i Ludowa Partia Pracy \(HEP\) przeciwko Turcji](#), wyrok z dnia 9 kwietnia 2002 roku, §49).

„Wyjątki wskazane przez Artykuł 11, w odniesieniu do partii politycznych, są sformułowane ściśle; wyłącznie przekonujące i istotne powody mogą usprawiedliwić ograniczenia wolności stowarzyszania się partii politycznych. W ustalaniu czy nastąpiła konieczność, według Artykułu 11 § 2, Wysokie Układające się Strony dysponują jedynie wąskim marginesem swobody uznania.” (zob. np. [Refah Partisi \(Partia Dobrobytu\) i inni przeciwko Turcji](#), wyrok z dnia 13 lutego 2003 roku, §100)

Zakaz działalności partii politycznych

Komunistyczna Partia Turcji i Inni przeciwko Turcji

30 stycznia 1998 roku

Komunistyczna Partia Turcji („TBKP”) została założona w czerwcu 1990 roku. Została rozwiązana wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego w czerwcu 1991 roku na tej podstawie, że użyła słowa „komunistyczna” w swojej nazwie, co było niezgodne z tureckim prawem oraz że, w szczególności, wspierała separatyzm i podział tureckiego narodu.

Trybunał stwierdził **naruszenie Artykułu 11** Konwencji. Uznał, że wybór nazwy przez partię polityczną nie może, co do zasady, usprawiedliwić zastosowania środka tak drastycznego jakim było rozwiązanie partii, przy braku innych istotnych i wystarczających okoliczności. Wobec braku jakichkolwiek stosownych dowodów na to, że przez wybór nazwy „komunistyczna”, TBKP wspierała program polityczny stanowiący realne zagrożenie dla tureckiego społeczeństwa lub tureckiego państwa, Trybunał nie zgodził się jakoby wniosek o rozwiązanie partii oparty wyłącznie na nazwie partii wymagał jego uwzględnienia. Trybunał stwierdził, że pomimo odnoszenia się przez TBKP, w swoim programie politycznym, do kurdyjskich „ludzi” i „narodu” oraz kurdyjskich „obywateli”, nie określała ich mianem „mniejszości”, ani nie podnosiła roszczeń - innych niż uznanie ich istnienia - mających na celu przyznanie im specjalnego traktowania lub praw i nie oznacza odcięcia się od reszty tureckiej populacji. Trybunał podkreślił, że jedną z najważniejszych cech demokracji jest możliwość rozwiązywania problemów kraju poprzez dialog. Stąd, nie może być usprawiedliwienia wstrzymywania grupy politycznej jedynie z tego powodu, że ta poszukuje debaty publicznej na temat sytuacji części populacji państwa i wzięcia udziału w krajowym życiu politycznym, w celu znalezienia, zgodnie z demokratycznymi zasadami, rozwiązań zdolnych zadowolić wszystkich zainteresowanych.

Partia Socjalistyczna i Inni przeciwko Turcji

25 maja 1998 roku

Partia Socjalistyczna („SP”) została założona w lutym 1988 roku. Została rozwiązana wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego w lipcu 1992 roku. Turecki Trybunał zauważył, w szczególności, że w swoim przekazie politycznym, SP odnosi się do dwóch narodów: narodu kurdyjskiego i narodu tureckiego. Zakończył stwierdzeniem, że SP wspiera separatyzm i podburza zintegrowane społeczeństwo do walki o utworzenie niepodległego, federalnego państwa, co jest nieakceptowalne i co usprawiedliwia rozwiązanie partii.

Trybunał stwierdził **naruszenie Artykułu 11** Konwencji. Podniósł, że wypowiedzi poprzedniego prezesa partii odnosiły się do samostanowienia „narodu kurdyjskiego” i do jego prawa do „odłączenia się”. Jednakże, odczytane w takim kontekście wypowiedzi nie zachęcały do odłączenia się od Turcji, ale dążyły do podkreślenia, że proponowany system federalny nie może zaistnieć bez kurdyjskiej zgody, która powinna być wyrażona w referendum. Według Trybunału, uznanie takiego programu politycznego za niezgodny z podstawowymi zasadami i strukturą państwa tureckiego w tym czasie nie jest jednoznaczne z byciem niezgodnym z zasadami demokracji. Esencją demokracji jest pozwolenie na różnorodność programów politycznych poddanych debacie, uwzględniając te, które kwestionują obecną organizację funkcjonowania państwa, jeżeli tylko nie czynią szkody samej demokracji.

Partia Wolności i Demokracji (ÓZDEP) przeciwko Turcji

8 grudnia 1999 roku

Partia Wolności i Demokracji została założona w październiku 1992 roku. W lipcu 1993 roku turecki Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok rozwiązujący ÓZDEP. Podczas gdy postępowanie dotyczące rozwiązania partii - wszczętego na tej podstawie, że jej program polityczny zakładał podważanie integralności terytorialnej i świeckiego charakteru państwa oraz jedności narodu - było nadal w toku, założyciele postanowili rozwiązać ją, aby uchronić siebie i przywódców partii przed konsekwencjami wyroku rozwiązującego - czyli zakazie kontynuacji podobnej działalności w innych partiach politycznych.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 11** Konwencji. Nie znalazł niczego w programie politycznym ÓZDEP co mogłoby być uznane za nawoływanie do użycia przemocy, do powstania lub innego odrzucenia zasad demokracji. Wręcz przeciwnie, położono w nim nacisk na potrzebę związania się demokratycznymi zasadami w czasie implementacji proponowanych projektów. ÓZDEP odniosło się w swoim programie również do prawa do samostanowienia „narodowych i religijnych mniejszości”. Jednakże, uwzględniając ich kontekst, te słowa nie zachęcały do separacji od Turcji, ale zmierzały do podkreślenia, że proponowany program polityczny musi być poparty swobodną, demokratycznie wyrażoną zgodą Kurdów. Według Trybunału, uznanie takiego programu politycznego za niezgodny z podstawowymi zasadami i strukturą państwa tureckiego nie oznacza naruszenia zasad demokracji. Esencją demokracji jest pozwolenie poddania debacie różnorodnych programów politycznych, uwzględniając te, które kwestionują obecną organizację funkcjonowania państwa, jeżeli tylko nie czynią szkody samej demokracji.

Yazar, Karatas, Aksoy, i Ludowa Partia Pracy (HEP) przeciwko Turcji

9 kwietnia 2002 roku

HEP (Halkın Emegi Partisi - Ludowa Partia Pracy) została założona w 1990 roku. Została rozwiązana w lipcu 1993 roku orzeczeniem tureckiego Trybunału Konstytucyjnego na tej podstawie, że istniało prawdopodobieństwo, że jej działalność podważa integralność terytorialną państwa i jedność narodu. Trybunał Konstytucyjny skrytykował HEP, w szczególności, za „dążenie do podziału tureckiego narodu na dwa - z jednej strony Turków i z drugiej Kurdów, w celu ustanowienia dwóch niezależnych państw” oraz za „dążenie do zniszczenia narodowej i terytorialnej integralności”.

Trybunał stwierdził, że **doszło do naruszenia Artykułu 11** Konwencji. Uznał w szczególności, że wartości reprezentowane przez HEP, takie jak prawo do samostanowienia i uznania praw językowych nie są, same w sobie, przeciwne fundamentalnym zasadom demokracji. Jeżeli uznanie, że samo popieranie tych wartości przez ugrupowanie polityczne stanowi akt terroryzmu, to osłabiałoby to możliwość radzenia sobie ze wskazanymi kwestiami w ramach demokratycznej debaty i pozwalałoby uzbrojonym bojówkom na przywłaszczenie sobie reprezentowania wspomnianych wartości. Co więcej, nawet jeśli wspomniane wartości uprawdopodobniają konflikt z głównym wątkiem polityki rządowej lub przekonaniami większości opinii publicznej, właściwe funkcjonowanie demokracji wymaga, aby ugrupowania polityczne były dopuszczone do debaty publicznej, w celu pomocy w znalezieniu rozwiązań problemów ogólnego zainteresowania, co dotyczy polityków wszelkich przekonań. Turecki Trybunał nie ustalił, jakoby politycy HEP zmierzali do podważenia demokratycznego ustroju Turcji.

Refah Partisi (Partia Dobrobytu) i inni przeciwko Turcji

13 lutego 2003 (Wielka Izba)

Refah Partisi (Partia Dobrobytu - „Refah”) została założona w 1983 roku. Rozwiązana została w styczniu 1998 roku orzeczeniem tureckiego Trybunału Konstytucyjnego, na tej podstawie, że stała się „centrum aktywności przeciwko zasadzie świeckości”. Turecki Trybunał Konstytucyjny postanowił również, że aktywa Refah zostaną przejęte przez Skarb Państwa. Trybunał Konstytucyjny stwierdził następnie, że publiczne deklaracje przywódców Refah były niekonstytucyjne. W konsekwencji zakazał jej zasiadania w parlamencie oraz piastowania niektórych stanowisk politycznych przez pięć lat. Trybunał stwierdził, że nie doszło do **naruszenia Artykułu 11** Konwencji. Uznał, że działalność i przemówienia członków i przywódców Refah, cytowane przez turecki Trybunał Konstytucyjny mogą być przypisane całej partii, że ta działalność i przemówienia odnosiły się do długoterminowej polityki Refah, która ustanawia ustrój oparty na prawie szariatu w ramach różnorodności systemów prawych oraz że Refah nie wyłączała uciekania się do użycia siły w celu implementacji tej polityki. Biorąc pod uwagę, że te plany są niezgodne z koncepcją „demokratycznego społeczeństwa” i że realne możliwości wcielenia ich w życie, które Refah miał, uczyniły zagrożenie dla demokracji namacalnym i bezpośrednim, to decyzja Trybunału Konstytucyjnego, nawet w świetle ograniczonego marginesu swobody pozostawionemu mu, mógł rozsądnie być uznany za napotyający „nagłą potrzebę społeczną”.

Partidul Comunistilor (Nepeceristi) and Ungureanu przeciwko Rumunii

3 lutego 2005 roku

Partidul Comunistilor (Nepeceristi) „PCN” partia komunistów, którzy nie byli członkami Rumuńskiej Partii Komunistycznej, została założona w marcu 1996 roku. Rejestracji, jako partii politycznej, odmówiły jej sądy rumuńskie w orzeczeniach podtrzymanych w sierpniu 1996 roku, na tej podstawie że PCN dążyło do uzyskania władzy w celu ustanowienia „humanitarnego państwa” opartego na komunistycznej doktrynie, co oznaczało, że uznawała konstytucyjny i ustawowy porządek, który funkcjonuje od 1989 roku, jako niehumanitarny i nie oparty na prawdziwej demokracji.

Trybunał stwierdził **naruszenie Artykułu 11** Konwencji. Po przeanalizowaniu statutu i programu politycznego PCN - na podstawie których rumuńskie sądy oddaliły wniosek rejestracyjny - Trybunał odnotował, że podkreślały utrzymanie narodowej suwerenności, integralności terytorialnej, prawnego i konstytucyjnego porządku kraju i demokratycznych zasad włącznie z pluralizmem politycznym, powszechnymi prawami wyborczymi i wolnością uczestnictwa w życiu politycznym. Faktycznie, były w nich fragmenty krytykujące zarówno nadużycia poprzedniej Partii Komunistycznej przed 1989 rokiem, od której PCN się zdystansował, jak również systemu, który nastąpił później. Jednakże, Trybunał uznał, że usprawiedliwieniem dla ograniczania działalności ugrupowania politycznego, które zachowuje podstawowe zasady demokracji, nie może być wyłącznie krytyka konstytucyjnego i prawnego porządku państwa i dążenie do debaty publicznej na arenie politycznej. Rumuńskie doświadczenie totalitaryzmu komunistycznego sprzed 1989 roku nie może samo w sobie usprawiedliwiać naruszania wolności zrzeszania się.

Herri Batasuna and Batasuna przeciwko Hiszpanii

30 czerwca 2009 roku

Działająca wcześniej jako koalicja wyborcza Herri Batasuna została zarejestrowana jako partia polityczna w czerwcu 1986 roku, a Batasuna dążyła do rejestracji jako partia polityczna w maju 2001 roku. W marcu 2003 roku hiszpański Sąd Najwyższy uznał obie partie za nielegalne, postanowił o ich rozwiązaniu i likwidacji ich majątku. Odniósł się do ustawy z 2002 roku o partiach politycznych, uznając że partie te były częścią „terrorystycznej strategii 'taktycznej separacji'” i że istnieją istotne podobieństwa pomiędzy nimi, a organizacją terrorystyczną ETA.

Trybunał stwierdził, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 11** Konwencji. Postanowił, w szczególności, że hiszpańskie sądy, po szczegółowej analizie przedstawionego materiału dowodowego, doszły do rozsądnego wniosku, że istnieje powiązanie pomiędzy partiami - wnioskodawcami i ETA. W obliczu sytuacji, która istnieje w Hiszpanii od wielu lat, w odniesieniu do terrorystycznych ataków, te powiązania mogą być obiektywnie uznane jako zagrożenie dla demokracji.

HADEP i Demir przeciwko Turcji

14 grudnia 2010 roku

Partia Ludowo Demokratyczna „HADEP”, mniejsza z partii opozycyjnych, została założona w maju 1994 roku. Według jej programu politycznego, opowiada się za „demokratycznym rozwiązaniem kwestii Kurdów”. HADEP zastała rozwiązana w 2003 roku decyzją tureckiego Trybunału Konstytucyjnego, uznającego że partia stała się ośrodkiem nielegalnej działalności, włączając w to wspieranie i podżeganie nielegalnej Partii Pracujących Kurdystanu (PKK). Trybunał Konstytucyjny następnie zakazał licznym członkom HADEP zakładania lub uczestniczenia w innych partiach politycznych przez pięć lat.

Trybunał stwierdził **naruszenie Artykułu 11** Konwencji. Ustalił, że niektóre oświadczenia wydane przez członków partii - określających akcje tureckich oddziałów bezpieczeństwa w południowo-wschodniej Turcji w walce z terroryzmem, jako „brudną wojnę” - do których odniósł się turecki sąd uznając HADEP winnymi wspierania i podżegania PKK, były ostrą krytyką polityki rządu, jednak nie zachęcały do agresji, zbrojnego oporu lub powstania. Te wypowiedzi nie mogą więc, same w sobie, stanowić wystarczającego powodu dla utożsamienia partii z uzbrojonymi grupami podejmującymi akty agresji. Europejski Trybunał uznał następnie, w szczególności, że stwierdzenia członków HADEP, którzy uznali kurdyjski naród jako oddzielny od narodu tureckiego, powinny być odczytywane w świetle celów partii ustalonych w programie, czyli że te problemy powinny być rozwiązane w demokratyczny sposób. Nawet jeśli HADEP

opowiada się za prawem do samostanowienia Kurdów, to nie jest to sprzeczne z demokratycznymi zasadami i nie może być utożsamiane z wspieraniem aktów terroryzmu.

Rozwiązanie lub zakaz działalności partii politycznych

Partia Republikańska Rosji przeciwko Rosji

12 kwietnia 2011 roku

Partia skarżąca została utworzona w 1990 r. W wyniku konsolidacji Demokratycznego Skrzydła Komunistycznej Partii ZSRR i późniejszego odłączenia od tej partii. W sierpniu 2002 r. została zarejestrowana jako partia przez Ministerstwo Sprawiedliwości Federacji Rosyjskiej. Przed Trybunałem partia skarżąca podniosła zarzut, że w 2006 r. Ministerstwo Sprawiedliwości odmówiło zmiany informacji na jej temat zawartych w krajowym rejestrze osób prawnych, co rzekomo zakłóciło jej działalność, oraz że została ona rozwiązana w 2007 r. z powodu nieprzestrzegania wymogów dotyczących minimalnego członkostwa i reprezentacji regionalnej.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 11** Konwencji z powodu zarówno odmowy przez władze zmiany informacji o stronie składającej wnioski w rejestrze państwa, jak i o rozwiązaniu partii. W odniesieniu do tego ostatniego Trybunał stwierdził, że sądy rosyjskie nie przedstawiły odpowiednich i wystarczających powodów uzasadniających ingerencję w prawo partii skarżącej do wolności zrzeszania się i rozwiązanie partii z powodu nieprzestrzegania wymogów minimalnego członkostwa i reprezentacji regionalnej było nieproporcjonalne do uzasadnionych celów przytoczonych przez rosyjski rząd. W szczególności, zdaniem Trybunału, istnieją środki ochrony rosyjskich praw, instytucji i bezpieczeństwa narodowego inne niż ogólny zakaz zakładania partii regionalnych. Ponadto strona wnioskująca, która istniała i uczestniczyła w wyborach od 1990 r., nigdy nie opowiadała się za interesami regionalnymi ani poglądami separatystycznymi, w rzeczywistości jednym z jej celów była promocja jedności kraju.

Partia dla Towarzystwa Demokratycznego (DTP) i Inni przeciwko Turcji

12 stycznia 2016 roku

Sprawa ta dotyczyła rozwiązania Partii na rzecz Społeczeństwa Demokratycznego ("DTP", Demokratik Toplum Partisi), części pro kurdyjskiego ruchu lewicowego oraz przepadku mandatów parlamentarnych niektórych członków parlamentu, w tym jego współprzewodniczących. Skarżący - z jednej strony DTP, a z drugiej strony współprzewodniczący partii i osoby pełniące różne funkcje w partii - zarzucali w szczególności, że rozwiązanie DTP naruszyło ich prawo do swobodnego zrzeszania się.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia artykułu 11** Konwencji w odniesieniu do wszystkich skarżących. Trybunał stwierdził w szczególności, że powody przedstawione przez Trybunał Konstytucyjny w celu nakazania rozwiązania DTP, jednej z głównych stron politycznych, która opowiadała się za pokojowym rozwiązaniem problemu kurdyjskiego, nie mogą być uznane za wystarczające uzasadnienie ingerencji w jego prawo do wolności zrzeszania się. Trybunał nie zidentyfikował żadnego projektu politycznego DTP, który byłby niezgodny z koncepcją demokratycznego społeczeństwa; Sąd uznał również, że przemówienia dwóch jego współprzewodniczących nie uzasadniają takiego rozwiązania, o ile nie zachęcały do użycia przemocy, zbrojnego oporu lub powstania. Trybunał zauważył jednak, że podjęcie takiego środka na tej podstawie, że partia nie zdystansowała się otwarcie od aktów lub przemówień jej członków lub lokalnych przywódców, które mogłyby być interpretowane jako pośrednie wsparcie dla terroryzmu, można zasadnie uznać za spełnienie przesłanki "nadrzędnej potrzeby społecznej". Uznał jednak, że biorąc pod uwagę względnie ograniczony wpływ polityczny na porządek publiczny lub ochronę praw i wolności innych osób, takie zaniechanie działania nie może samo w sobie stanowić uzasadnienia sankcji tak dotkliwej jak rozwiązanie całej partii.

Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD) przeciwko Niemcom.

4 października 2016 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła partii politycznej, NPD i jej skargi na to, że jest określana i piętnowana jako skrajnie prawicowa i niekonstytucyjna. Partia ta w szczególności zarzuciła, że w Niemczech popełniono szereg naruszeń jej praw (doprowadzając do faktycznego zakazu) oraz, że nie dysponowała środkami prawnymi na ich naprawienie. Przykłady domniemanych naruszeń obejmowały zwolnienie członków z pracy w służbie publicznej; niemożność otwarcia rachunków bankowych; oraz utrudnianie kandydatom kandydowania w wyborach.

Trybunał uznał skargę za oczywiście nieuzasadnioną i na tym gruncie **niedopuszczalną**, stwierdzając, że NPD dysponuje wystarczającymi środkami na poziomie krajowym, które umożliwiły jej skuteczne egzekwowanie swych praw wynikających z konwencji. NPD i jej członkowie byli w stanie podnosić indywidualne przypadki dyskryminacji lub ograniczenia w sądach niemieckich. Takie środki zaradcze nie zostały uznane za nieskuteczne z żadnego z powodów podniesionych przez NPD. W szczególności postępowania krajowe nie mogły zostać uznane za nieskuteczne, ponieważ nie zawsze kończyły się dla strony sukcesem; ponieważ mogły jedynie stanowić środek zaradczy na naruszenia już po ich wystąpieniu; lub dlatego, że wymagane było wiele postępowań w celu zajęcia się wieloma przypadkami domniemanych naruszeń. NPD i/lub jej członkowie byli w stanie zająć się domniemany naruszeniami przed sądami karnymi, cywilnymi i administracyjnymi, jeśli/kiedy naruszenia miały miejsce w indywidualnych przypadkach. Rzeczywiście, orzeczenie sądowe dotyczące konstytucyjności partii nie było wymagane do wszczęcia takiego postępowania.

Odmowa rejestracji partii politycznej

Linkov przeciwko Republice Czeskiej

7 grudnia 2006 roku

Sprawa ta dotyczyła odmowy rejestracji partii politycznej *Liberální Strana* (Partia Liberalna) na tej podstawie, że jeden z jej celów - "zerwania ciągłości prawnej z reżimami totalitarnymi" - był antykonstytucyjny. Skarżący, który był członkiem komitetu przygotowawczego przedmiotowej partii, podniósł w szczególności, że odmowa władz zarejestrowania partii naruszała jego prawo do swobodnego zrzeszania się. Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 11** Konwencji, stwierdzając, że *Liberální Strana* nie opowiadała się za żadną polityką, która mogłaby podważyć reżim demokratyczny w kraju i nie wezwała ani nie usiłowała usprawiedliwić użycia siły dla celów politycznych, odmowa rejestracji nie była konieczna w demokratycznym społeczeństwie. Trybunał zauważył w szczególności, że nie ma dowodów na to, że *Liberální Strana* nie dążyła do osiągnięcia swoich celów za pomocą środków zgodnych z prawem i demokratycznymi lub że proponowana zmiana prawa była niezgodna z podstawowymi zasadami demokratycznymi, zwłaszcza w związku z odmową rejestracji partii zanim zdążyła wykonać jakiegokolwiek czynności. Trybunał powtórzył w tym względzie, że odmowa rejestracji strony była drastycznym środkiem, który można zastosować tylko w najpoważniejszych przypadkach.

Finansowanie partii politycznych

Baskijska Partia Nacjonalistyczna - Iparralde Regional Organization przeciwko Francji

7 czerwiec 2007 roku

Strona skarżąca jest francuskim "oddziałem" hiszpańskiej baskijskiej partii nacjonalistycznej. Aby móc otrzymywać fundusze, a w szczególności wkład finansowy strony hiszpańskiej, utworzył stowarzyszenie finansujące, zgodnie z ustawą z 1988 r. O Życiu Politycznym (Przejrzystość finansowa). Jednakże otrzymanie zezwolenia na utworzenie stowarzyszenia, stanowiące warunek wstępny jego działania, zostało odrzucone ponieważ większość zasobów strony skarżącej pochodziła z pomocy, jaką otrzymała od partii hiszpańskiej. Strona skarżąca skarżyła się na niekorzystne dla funduszy skutki tej decyzji oraz na jego zdolność do prowadzenia działalności politycznej, szczególnie w kwestii wyborów.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia artykułu 11, ani artykułu 11 w związku z artykułem 10** (wolność wypowiedzi) Konwencji. W pierwszej kolejności uznał, że nieuwzględnienie wniosku o zatwierdzenie stowarzyszenia finansującego stanowi ingerencję w wykonywanie przez stronę wnioskującą praw zagwarantowanych w art. 11, które zostały określone przez prawo i służyły słusznemu celowi zapobiegania dezorganizacji. Co do tego, czy ingerencja była konieczna, Trybunał zauważył, że fakt, iż partie polityczne nie mogły otrzymywać funduszy od zagranicznych partii politycznych, nie był sam w sobie niezgodny z artykułem 11 Konwencji. W związku z tym wskazał w szczególności, że podczas gdy strona wnioskująca nie mogła otrzymać pomocy finansowej od hiszpańskiej baskijskiej partii nacjonalistycznej, mogłaby jednak finansować swoją działalność polityczną z pomocą wkładów członków i darowizn od osób fizycznych, w tym osób spoza Francji. - które mogłaby zebrać za pośrednictwem pośrednika finansowego lub stowarzyszenia finansującego zatwierdzonego na podstawie nowego wniosku. Co więcej, nic nie uniemożliwiło jej otrzymywania środków od innych francuskich partii politycznych lub skorzystanie z systemu publicznego finansowania ustanowionego przez francuskiego ustawodawcę. Trybunał stwierdził zatem, że przedmiotowy środek nie miał nieproporcjonalnego wpływu na zdolność strony skarżącej do prowadzenia działalności politycznej. Chociaż zakaz przyjmowania składek od hiszpańskiej baskijskiej partii nacjonalistycznej miał wpływ na finanse partii, sytuacja, w której się znalazła, nie różniła się od sytuacji jakiegokolwiek niewielkiej partii politycznej borykającej się z brakiem funduszy.

Kontrola wydatków partii politycznych

Cumhuriyet Halk Partisi przeciwko Turcji

26 kwietnia 2016 roku

Sprawa dotyczyła konfiskaty znacznej części aktywów głównej partii opozycyjnej Turcji, Cumhuriyet Halk Partisi, przez Trybunał Konstytucyjny po zbadaniu jej rachunków za lata 2007-2009. Partia skarżąca zarzuciła, że nakaz konfiskaty znacznie obciążył finansowanie jej działalności politycznej. Zarzucała w szczególności, że władze nie dostarczyły w odpowiednim czasie jasnej, możliwej do przewidzenia podstawy prawnej, umożliwiającej, po pierwsze, wcześniejsze określenie rodzajów wydatków, które mieszczą się w zakresie "wydatków niezgodnych z prawem", oraz po drugie umożliwiającej przewidzenie okoliczności, w których Trybunał Konstytucyjny wydałby ostrzeżenie zamiast nakazu konfiskaty w odpowiedzi na nieprawidłowości finansowe. Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 11** Konwencji, stwierdzając, że wysoki standard przewidywalności wymagany w odniesieniu do przepisów regulujących kontrolę finansów partii politycznych nie został spełniony w sprawie partii skarżącej. Sąd zauważył w szczególności, że wymaganie od partii politycznych poddania swych finansów oficjalnej kontroli urzędowej samo w sobie nie rodzi problemu w świetle art. 11, ponieważ służy celom przejrzystości i odpowiedzialności, zapewniając w ten sposób zaufanie społeczeństwa do procesu politycznego. Trybunał podkreślił jednak, że biorąc pod uwagę ważną rolę partii politycznych w społeczeństwach demokratycznych, wszelkie regulacje prawne, które mogłyby wpłynąć na ich swobodę zrzeszania się, takie jak kontrola ich wydatków, musiały zostać sformułowane w sposób stanowiący rozsądne wskazanie, w jaki sposób interpretować i stosować te przepisy. W przypadku partii skarżącej zakres pojęcia bezprawnych wydatków zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami prawa oraz sankcje za bezprawne wydatki były jednakże niejednoznaczne.

Odmowa rejestracji stowarzyszenia jako partii politycznej

Artyomov przeciwko Rosji

7 grudnia 2006 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżący był przywódcą ruchu publicznego "Russian All-Nation Union". Trzy lata po zarejestrowaniu się jako stowarzyszenie publiczne, jego członkowie postanowili przekształcić ruch w partię polityczną o tej samej nazwie. Wniosek o rejestrację partii został odrzucony, ponieważ Ustawa o Partiach Politycznych zabrania zakładania partii politycznych opartych w szczególności o przynależność religijną lub etniczną. Biorąc pod uwagę nazwę partii, sądy krajowe uznały, że została ona utworzona na podstawie przynależności etnicznej, z naruszeniem przedmiotowej ustawy, mimo że statut i

program partii nie wskazywały na ochronę interesów Rosjan jako główny cel. Skarżący bezskutecznie zakwestionował konstytucyjność ustawy o partiach politycznych przed rosyjskim Trybunałem Konstytucyjnym.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** ze względu na swoją oczywistą bezzasadność. Sąd zauważył w szczególności, że odmowa rejestracji tej partii nie miała wpływu na status prawny ani działalność ruchu publicznego "Russian All-National Union". Co więcej, zakaz jednoznacznej przynależności etnicznej lub religijnej miał ograniczony zakres: dotyczył wyłącznie partii politycznych, ale żadnego innego stowarzyszenia publicznego. Zdolność wnioskodawcy do kierowania publicznym stowarzyszeniem, nawet w oparciu o przynależność etniczną, była dalej nieskrępowana. Zatem wolność zrzeszania się skarżącej partii nie była sama w sobie ograniczona przez państwo, a jedynie jego zdolność do nominowania kandydatów w wyborach. Państwa mają jednak znaczną swobodę w ustalaniu kryteriów uczestnictwa w wyborach. W związku z tym Trybunał zauważył, że rosyjski Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił powody, które doprowadziły go do wniosku, że we współczesnej Rosji ryzykowne byłoby promowanie rywalizacji wyborczej między partiami politycznymi opartymi o przynależność etniczną lub religijną. Biorąc pod uwagę zasadę poszanowania narodowej specyfiki w kwestiach wyborczych, nie uznano tych powodów za arbitralne lub nieuzasadnione. Ingerencja była zatem proporcjonalna do uzasadnionych celów.

Vona przeciwko Węgrom

9 lipca 2013 roku

Skarżącym jest prezes Stowarzyszenia Gwardii Węgierskiej, założonej w 2007 roku przez członków partii politycznej Ruchu na Rzecz Lepszych Węgier w celu zabezpieczenia węgierskich tradycji i kultury. Stowarzyszenie natomiast założyło Gwardię Węgierską, której zadaniem, określonym w statucie, jest „obrona Węgier, bezbronnych fizycznie, duchowo i intelektualnie”. W orzeczeniu sądowym, ostatecznie utrzymanym w grudniu 2009 roku, stowarzyszenie zostało rozwiązane ze względu na organizowane przez ruch wiece i demonstracje na terenie całych Węgier, w tym także w wioskach zamieszkałych licznie przez ludność romską, wzywające do obrony etnicznych Węgrów przeciwko tzw. przestępczości cygańskiej.

Trybunał stwierdził, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 11** Konwencji. Przypomniał, że tak jak partie polityczne, państwo jest uprawnione do przedsięwzięcia środków prewencyjnych w celu ochrony demokracji przed stowarzyszeniami, w razie nagłego zagrożenia praw innych podważających fundamentalne wartości, na których opiera się demokratyczne społeczeństwo. Ruch założony przez Stowarzyszenie Gwardia Węgierska doprowadził do demonstracji o przekazie dotyczącym podziału rasowego, który przypominając Ruch Węgierskich Nazistów (Strzałkokrzyżowców), budzi grozę wśród mniejszości romskiej. Takie paramilitarne ruchy przekroczyły granicę jedynie wyrażenia niewygodnych lub obraźliwych idei, co jest chronione przez Konwencję, mając na uwadze fizyczną obecność groźnych zorganizowanych grup aktywistów. Z tego względu, jedynym sposobem na eliminację zagrożenia spowodowanego przez ruch było usunięcie organizacyjnego wsparcia udzielanego przez stowarzyszenie.